

[Holger Hansen.]

forslag, vi behandler. Med andre ord: vi tager med vort nuværende system noget af ansvaret fra den enkelte, og det finder vi ikke heldigt. Det er tværtimod i tråd med udviklingen i vort samfund at søge at holde den enkelte fast på sit ansvar. Jeg tror, det ville være til gavn for hele forsvaret, om vi kunne nå frem til gennem en rimelig aflønning af de værnepligtige, så vidt formålet tillader det, at lade soldatertiden indgå som en naturlig del af den unge mands tilværelse uden de afbræk af økonomisk art, som af mange føles som en belastning. Jeg tror, dette mere end noget andet vil betyde en forbedring af klimaet i forsvaret og dermed — og det er også væsentligt set ud fra vort synspunkt — en væsentlig styrkelse af vort forsvars effektivitet.

Vi er naturligvis klar over, som ministeren også har fremhævet det nu, at en sådan ændring vil koste penge, mange penge, og at det ikke er noget, der kan opnås sådan fra det ene år til det andet. — og som det tidligere er nævnt, har klimaudvalget givet udtryk for den samme opfattelse. Forsvarsministeren sagde også for et øjeblik siden, at det først og fremmest er de økonomiske konsekvenser, der giver de største betænkeligheder. Vi må altså foreløbig indstille os på, at de forbedringer for de værnepligtige, der er mulighed for, må ske igennem en forhøjelse af daglønnen, gennem bedre indkvarteringsforhold, og hvad ministeren i øvrigt nævnedes.

Jeg skal ikke ved denne lejlighed gå ind i en drøftelse af de forslag, klimaudvalget har stillet. Tiden er vel ikke inde til at gå ind i en detaljeret bedømmelse af de mange faktorer, der selvfølgelig kommer ind i hele problemstillingen, selv om jeg nok mener, at en sådan bedømmelse, når lejlighed gives, vil være rimelig, også i dette forum.

Interessant kunne det være, som ministeren også nævnedes, at få undersøgt, hvordan man griber lignende problemer an i andre lande. Jeg er ikke bekendt med, at der foreligger nogen undersøgelser eller oplysninger herom; det er vel en af de ting, vi kan kigge på i det udvalgsarbejde, der nu skal ske på baggrund af dette forslag. Jeg føler også, at det er udmærket, at denne sag nu går ud til en videre debat i offentligheden, blandt soldaterne og måske også iblandt dem, der

skal være soldater. Det kan jo godt være, at de har en lidt anden indstilling end dem, der just er i det i øjeblikket; det vil være udmærket, om vi får en offentlig debat på denne baggrund.

Vi er altså her i folketinget som så ofte i en situation, hvor vi gerne vil sætte kraftigere ind økonomisk, bruge flere penge til mange gode og rigtige formål; men vi er nødt til i alle disse situationer at veje ønsker og krav op mod de muligheder, økonomien tillader. Jeg tillader mig at gå ud fra, at det har forslagsstillerne også lagt sig på sinde og overvejet. Ud fra disse betragtninger må dette forslag efter vort skøn bedømmes og behandles ikke bare i det udvalg, der formentlig nu bliver nedsat, men også i de almindelige overvejelser om vort forsvars hele stilling og indretning.

Bilgrav-Nielsen: Jeg vil gerne inddrægtningssige forslagsstillerne tak for det initiativ, de her har taget til, at vi kan få drøftet det indkaldte mandskabs økonomiske og sociale forhold. Jeg synes, at forslagsstillerne viser klædelig beskedenhed i bemærkningerne til forslaget. De siger her, at man må overveje at indføre en aflønningsordning, der bedre er i overensstemmelse med samfundsudviklingen end den nuværende ordning. Jeg tror, vi blankt må erkende, at der overhovedet ingen overensstemmelse er mellem den nuværende aflønningsordning og den stedfundne lønudvikling på andre områder. Det er end ikke muligt at tale om løn i forbindelse med et beløb på mellem 6 og 7 kr. 50 øre pr. dag; snarere må vi sige, det er en slags drikkepenge eller lomme penge, eller hvad man vil. Selvfølgelig må en vurdering af den samlede ydelse til de værnepligtige tages i betragtning, og vi må også være klar over, at der ydes visse naturlige ydelser. Men selv når dette medtages, er det dog således, at den indkaldtes levestandard ligger langt under det niveau, der gælder for hans jævnaldrende i det civile liv.

I det radikale venstre er vi enige i, at der må ændres ved dette forhold. Vi har også tidligere gjort os til talsmænd for, at der måtte ske en ændring i de indkaldtes økonomiske og sociale forhold. Senest gjorde vi det i publikationen „Forsvarets synspunkter til debat“ fra 1965. Det fremgår af klimaudvalgets delbetænkning om disse forhold,